

Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε.

**ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
ΔΙΗΜΕΡΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΙΝΕ ΓΣΕΕ**

**«Οι εξελίξεις στον κλάδο του Τουρισμού / Επισιτισμού:
Διαπιστώσεις – Προβλήματα και Προοπτικές
για την Οικονομία και το Εργατικό Δυναμικό»**

Ρόδος, 25-26 Σεπτεμβρίου 2015

A. Ο ρόλος του κλάδου τουρισμού- επισιτισμού στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Το ΙΝΕ ΓΣΕΕ πραγματοποίησε στη Ρόδο στις 25 και 26 Σεπτεμβρίου 2015 διήμερη συνάντηση εργασίας στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της ΓΣΕΕ για την ανάδειξη των ζητημάτων του κλάδου του τουρισμού – επισιτισμού με ιδιαίτερη έμφαση στις διαπιστώσεις, τα προβλήματα και τις προοπτικές για το εργατικό δυναμικό και την οικονομία.

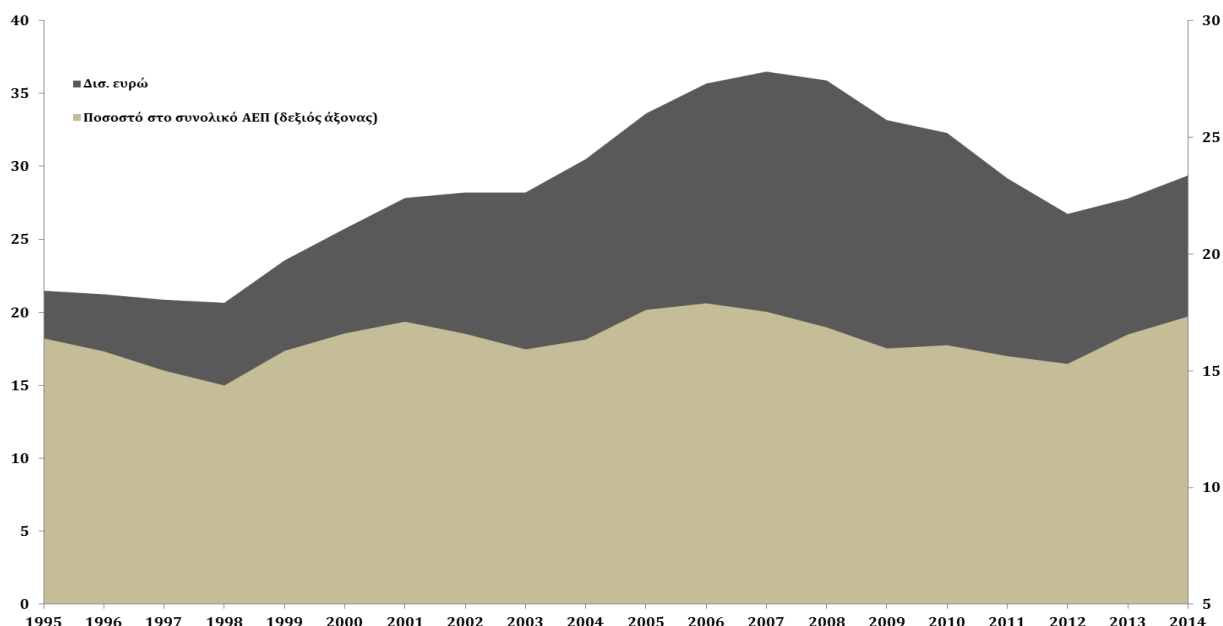
Κατά τις εργασίες της συνάντησης αυτής πραγματοποιήθηκε παρουσίαση από την πλευρά του ΙΝΕ ΓΣΕΕ εισηγήσεων στα ζητήματα απασχόλησης, εργασιακών σχέσεων, εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και πιστοποίησης προσόντων του ανθρωπίνου δυναμικού με έμφαση στον τουρισμό-επισιτισμό. Ακολούθησε συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ της ΓΣΕΕ, της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Εργατών Επισιτισμού και Υπαλλήλων Τουριστικών Επαγγελμάτων, του Εργατικού Κέντρου Ηρακλείου, του Εργατικού Κέντρου Ρόδου, του Εργατικού Κέντρου Χανίων, του Εργατικού Κέντρου Ρεθύμνου, του Εργατικού Κέντρου Λασιθίου, του Εργατικού Κέντρου Σύρου, του Εργατικού Κέντρου Χίου, αλλά και πρωτοβάθμιων σωματείων του κλάδου.

Η διήμερη αυτή συνάντηση εργασίας εστίασε στην οικονομική κρίση και το πρόβλημα της βιωσιμότητας του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας, ενώ ανέδειξε ότι υπάρχουν τόσο οι προϋποθέσεις, όσο και οι δυνατότητες η χώρα να βγει από την κρίση με περισσότερη ανάπτυξη και απασχόληση με αμοιβαία ποιοτικούς όρους για τους εργαζόμενους και τις επιχειρήσεις.

Ο κλάδος του τουρισμού-επισιτισμού μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην αύξηση του ΑΕΠ και της απασχόλησης. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συνεισφορά του κλάδου τουρισμού-ταξιδιών στο ΑΕΠ είναι η υψηλότερη ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ. Συνεκτιμώντας τις άμεσες και τις έμμεσες επιδράσεις στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, η συμβολή του συγκεκριμένου κλάδου στο ΑΕΠ εκτιμάται κοντά στο 17,5 % (βλ. Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1

Συνολική συμβολή του τουριστικού και ταξιδιωτικού κλάδου στο ΑΕΠ της χώρας (Ελλάδα, 1995-2014)

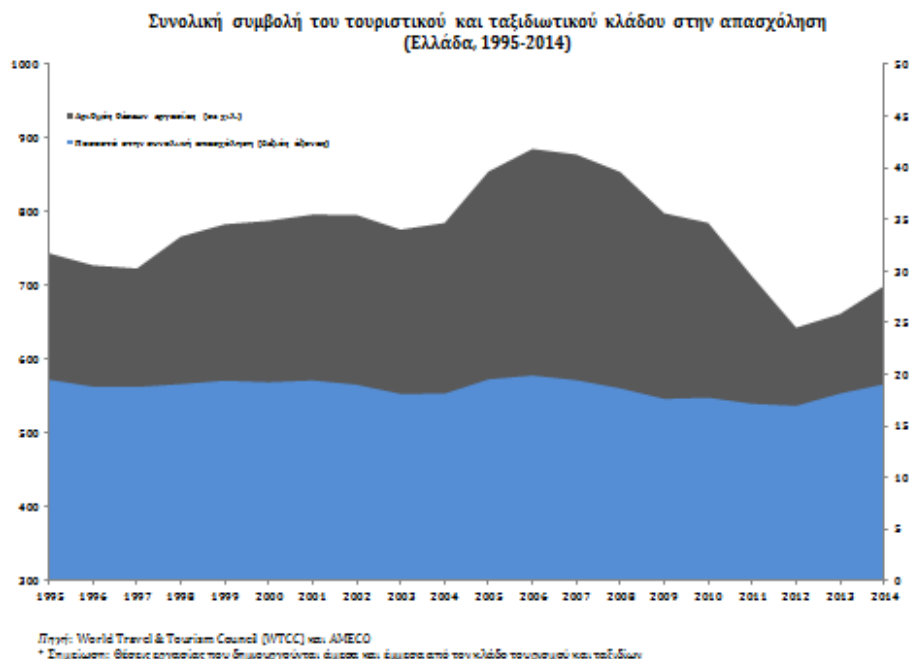

Πηγή: World Travel & Tourism Council (WTCC)

* Σημείωση: ΑΕΠ που δημιουργείται άμεσα και έμμεσα από τον κλάδο τουρισμού και ταξιδιών

Αντίστοιχα η συμβολή του κλάδου τουρισμού-ταξιδιών στη συνολική απασχόληση πλησιάζει το 19% (βλ. Διάγραμμα 2).

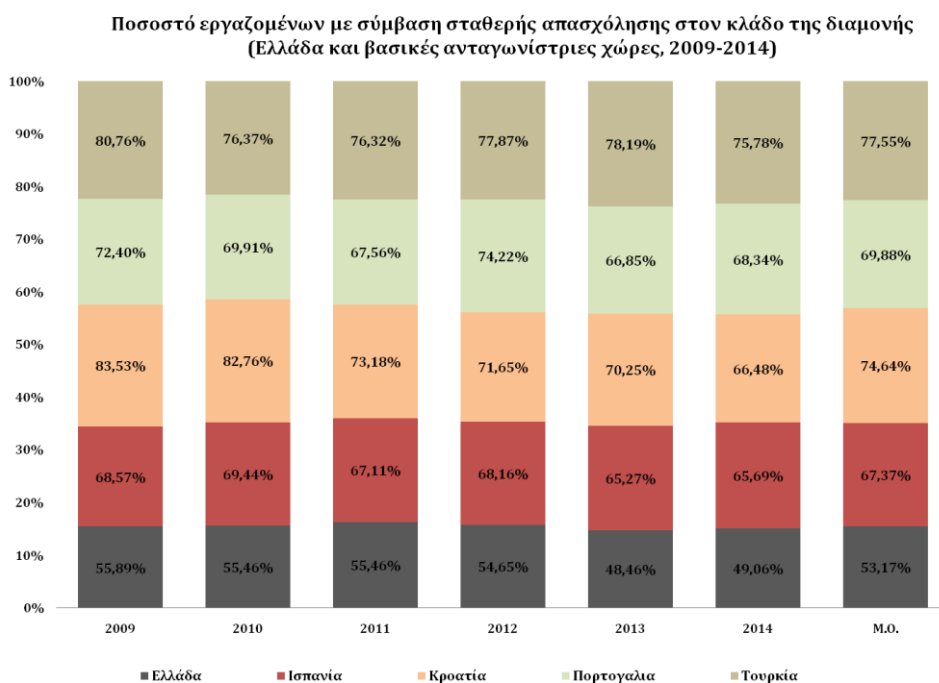
Διάγραμμα 2

Η περαιτέρω ενίσχυση του τουρισμού-επισιτισμού θα μπορούσε να ενεργοποιήσει ένα σύνολο οικονομικών δραστηριοτήτων με σημαντικό αναπτυξιακό αποτέλεσμα. Ωστόσο ο κλάδος του τουρισμού-επισιτισμού εμφανίζει σημαντικό έλλειμμα στα ποιοτικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του στο σύνολο του εργατικού δυναμικού που απασχολείται σε αυτόν: ενδεικτικά αναφέρουμε τη σημαντική συρρίκνωση των θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης (βλ. Διάγραμμα 3), την επέκταση των ατομικών συμβάσεων εργασίας, τις ελαστικές εργασιακές σχέσεις, τις εκτεταμένες υπερβάσεις του χρόνου εργασίας, τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά αδήλωτης και, κυρίως, ψευδώς δηλωμένης εργασίας, τις μειώσεις μισθών που φτάνουν αθροιστικά στο 20% την περίοδο 2010-2013 (βλ. Διάγραμμα 4), τη μη καταβολή αμοιβής πρόσθετης απασχόλησης, όπως και την εισφοροδιαφυγή

και τη φοροδιαφυγή. Τα φαινόμενα αυτά αυξάνουν δραματικά την επισφάλεια στην παροχή εργασίας και συνακόλουθα την ανασφάλεια των εργαζομένων.

Διάγραμμα 3

Διάγραμμα 4

Το μεγάλο ποιοτικό έλλειμμα του κλάδου τουρισμού-επισιτισμού στα εργασιακά δικαιώματα περιορίζει δραματικά την αναπτυξιακή του συμβολή στην ελληνική οικονομία.

Θεμελιώδες τρίπτυχο ποιοτικών δεικτών κατά τη λήψη και την παρακολούθηση της πορείας των αναπτυξιακών μέτρων για τον ελληνικό Τουρισμό και εν γένει του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, τη δημιουργία και τη διατήρηση ποιοτικών θέσεων πλήρους απασχόλησης και την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ανεργίας στον κλάδο τουρισμού-επισιτισμού είναι: **θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης - όροι εργασίας/επαγγελματικές ειδικότητες - αποδοχές εργαζομένων.**

Το τρίπτυχο αυτό οφείλει απαρέγκλιτα να τηρείται ως **υποχρεωτική κοινωνική ρήτρα, παράλληλα με την αποτελεσματική καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας** τόσο από την Πολιτεία σε κάθε έκφανση των εθνικών πολιτικών και δράσεων για τον τουρισμό-επισιτισμό, όσο και από την κλαδική εργοδοσία.

Ευθεία εξίσου αντανάκλαση στο παραγόμενο εθνικό τουριστικό προϊόν έχει η αναβάθμιση της δημόσιας Τουριστικής εκπαίδευσης για τη βελτίωση και ανάπτυξη των προσόντων των εργαζομένων στον τουρισμό-επισιτισμό, η οποία όσο συνεχίζει

να διέπεται από τον διοικητικό κατακερματισμό αρμοδιοτήτων και την έλλειψη χρηματοδότησης, τόσο θα υποβαθμίζεται σε βάρος της όποιας αναπτυξιακής προσπάθειας για τον ελληνικό Τουρισμό.

Ο κλάδος του τουρισμού-επισιτισμού μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στον παραγωγικό μετασχηματισμό του μοντέλου ανάπτυξης της χώρας. Ωστόσο, η βιωσιμότητα αυτού του μοντέλου εξαρτάται από την ποιότητά του, η οποία με τη σειρά της προϋποθέτει σεβασμό στον άνθρωπο εργαζόμενο.

B. Κύριοι άξονες παρέμβασης και δράσεων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο στον κλάδο του τουρισμού – επισιτισμού

Παρακάτω ακολουθούν οι σχετικοί άξονες παρέμβασης στον κλάδο του τουρισμού/επισιτισμού, όπως προέκυψαν από τη σύνθεση των τοποθετήσεων των συμμετεχόντων κατά τη διήμερη συνάντηση εργασίας.

1. Διατήρηση και ενίσχυση της συλλογικής παρέμβασης σε κάθε επίπεδο συνδικαλιστικής οργάνωσης και δράσης στον τουρισμό και τον επισιτισμό:

- προστασία και προαγωγή των οικονομικών, επαγγελματικών, ηθικών και κοινωνικών συμφερόντων των εργαζομένων μέσα από ελεύθερη συνδικαλιστική και αγωνιστική δράση
- ενίσχυση της συλλογικής δράσης των εργαζομένων του τουρισμού και του επισιτισμού στην αντιμετώπιση των υφεσιακών και αδιέξοδων οικονομικών πολιτικών, που εμπεδώνουν τις απολύσεις, την επισφαλή και αδήλωτη εργασία και οδηγούν στην ανεργία, τη φτωχοποίηση των εργαζομένων και τον κοινωνικό αποκλεισμό
- επέκταση της προστασίας της εργατικής και κοινωνικοασφαλιστικής νομοθεσίας και την επίβλεψη της εφαρμογής της. Ταυτόχρονη ανάδειξη των αναγκών στελέχωσης και ενίσχυσης των ελεγκτικών μηχανισμών του ΣΕΠΕ και του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, αναβάθμιση της επιχειρησιακής τους ικανότητας, κυρίως μέσω ελεγκτικών κλιμακίων χωρίς

χαρακτηριστικά εντοπιότητας, αποτελεσματικότητα των προστίμων για την καταπολέμηση της αδήλωτης, της ψευδώς δηλωμένης και της ανασφάλιστης εργασίας και της εργοδοτικής αυθαιρεσίας.

- επαγγελματική εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση και την ειδίκευση του εργατικού δυναμικού, εργατών και υπαλλήλων, των απολυμένων του κλάδου, καθώς και των ανέργων.

2. Εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης των εργατοϋπαλλήλων στον τουρισμό και τον επισιτισμό με όρους προστατευτικής εργατικής νομοθεσίας, συλλογικής κάλυψης και ισότητας:

- άμεση αποκατάσταση της καθολικότητας και του περιεχομένου της Εθνικής Γενικής ΣΣΕ, της υποχρεωτικότητας των ΣΣΕ, της αρχής της εύνοιας και της επαναφοράς της μετενέργειας στο σύνολο των όρων των ΣΣΕ
- άμεση επαναφορά του μέτρου κήρυξης υποχρεωτικών των κλαδικών και ομοιοεπαγγελματικών ΣΣΕ για την αποτελεσματική αποτροπή της μαστίγας των ατομικών συμβάσεων εργασίας και των επιχειρησιακών ΣΣΕ με όρους δυσμενέστερους από τις κλαδικές ΣΣΕ
- αποτελεσματική καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας όχι μόνο με κατασταλτικούς ελέγχους, αλλά και με προληπτικά μέτρα. Στην κατεύθυνση αυτή είναι κρισιμότερη η θέσπιση ελάχιστης σύνθεσης αριθμού και ειδικοτήτων προσωπικού στις τουριστικές και επισιτιστικές επιχειρήσεις, η τήρηση της οποίας πρέπει να παρακολουθείται ανελλιπώς και απαρέγκλιτα σε συνδυασμό με τη διάρκεια των συμβάσεων εργασίας
- προστασία των επαγγελματικών ειδικοτήτων στον τουρισμό και τον επισιτισμό από την διευρυνόμενη αποειδίκευση των εργαζομένων του κλάδου, είτε λόγω μη κάλυψης από κλαδική ΣΣΕ, είτε λόγω επιβολής όρων αμοιβής και εργασίας ανειδίκευτου εργάτη
- προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων στον τουρισμό και τον επισιτισμό και την επανένταξη των ειδικοτήτων που αυθαίρετα και αδικαιολόγητα εξαιρέθηκαν από την κάλυψη των ΒΑΕ

- τροποποίηση του πλαισίου για τη κατάταξη σε κατηγορίες αστέρων και κλειδιών των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, με αναβάθμιση των υποχρεωτικών προδιαγραφών (ποσοτικών και ποιοτικών) στους τομείς της ελάχιστης σύνθεσης προσωπικού, της πρόσληψης αποφοίτων σχολών τουριστικών επαγγελμάτων, της αποδεδειγμένης γνώσης ξένης γλώσσας, της συμμετοχής και πιστοποίησης σε επιμορφωτικά προγράμματα υγείας και ασφάλειας, της αυστηροποίησης των όρων πρακτικής άσκησης και τον επιβεβλημένο διαρκή έλεγχο των επιχειρήσεων του κλάδου
- προστασία του εργατικού μισθού/ημερομισθίου με την άμεση ενεργοποίηση του μέτρου της υποχρεωτικής τραπεζικής μισθοδοσίας από όλες τις επιχειρήσεις του κλάδου
- προστασία από τις απολύσεις, με την ενίσχυση του προστατευτικού πλαισίου του άρθρου 8 του Ν.1346/1983 για τη στοιχειώδη προστασία των ελαχίστων ορίων αξιοπρεπούς εργασίας και την επιβίωση των εποχικά εργαζόμενων που συνιστούν τη συντριπτική πλειοψηφία στον κλάδο
- περιορισμό της πρακτικής άσκησης στο πραγματικό ποσοστό των αποφοίτων των εθνικών τουριστικών σχολών για να ανακοπούν τα κίνητρα απόλυσης των επαγγελματιών του κλάδου, με καθολικό έλεγχο των διακρατικών συμφωνιών. Ταυτόχρονα, υποχρεωτική συμπλήρωση των αποδοχών των πρακτικά ασκούμενων στο ύψος της κλαδικής ΣΣΕ καθώς και ισότιμη ασφαλιστική τους τακτοποίηση.

3. Αναβάθμιση Τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης:

- άμεσο ανασχεδιασμό των πολιτικών της πρακτικής άσκησης και της μαθητείας, η υλοποίηση των οποίων οφείλει να είναι συμβατή με τους επίσημους ορισμούς τους και σύμφωνη με τα οριζόμενα στα διεθνή και ευρωπαϊκά κανονιστικά κείμενα. Η πρακτική άσκηση και η μαθητεία για να είναι αποτελεσματικές οφείλουν να λειτουργούν υπέρ της διασφάλισης της εργασίας και της προστασίας των πρακτικά ασκούμενων – μαθητευόμενων. Οι μέχρι σήμερα εφαρμογές τους λειτουργούν υπέρ της υποκατάστασης και αντικατάστασης της εργασίας, της διαμόρφωσης μιας παράλληλης αγοράς εργασίας με ανασφάλιστες, πολύ χαμηλές αμοιβές, όχι μόνο άνισες, αλλά και

δυσμενέστατες συνθήκες εργασίας για τους πρακτικά ασκούμενους - μαθητευόμενους διαμορφώνοντας συνθήκες πολιορκητικού κριού για την εργασία στον κλάδο

- συνεκτική, ολοκληρωμένη και ολιστική αντιμετώπιση της τουριστικής εκπαίδευσης η οποία κατακερματίζεται σε πολλαπλά και σε αρκετές περιπτώσεις παρεμφερή υποσυστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα υποσυστήματα τουριστικής εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και κατάρτισης οφείλουν να λειτουργούν συμπληρωματικά στο πλαίσιο μιας προσέγγισης με πρώτο στόχο την ουσιαστική αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων των αποφοίτων, την προώθηση της απασχόλησής τους και την ποιοτική αναβάθμιση του κλάδου. Βασικό ρόλο προτείνεται να έχει το Υπουργείο Τουρισμού σε διαρκή συνεργασία με τους εκπροσώπους των εργαζομένων στον κλάδο
- ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση των Σχολών του Υπουργείου Τουρισμού ως βασικού πυλώνα για την ανάπτυξη γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στον κλάδο του Τουρισμού
- αποκατάσταση και προστασία των ειδικοτήτων στη βάση της ταυτότητας των όρων απασχόλησης στον τουρισμό και τον επισιτισμό. Σύνδεση των ειδικοτήτων με τα επαγγελματικά περιγράμματα, στη βάση των συμφωνημένων αρχών διαμόρφωσής τους (κοινό αποτέλεσμα μεικτής ομάδας εργασίας αποτελούμενης από εκπροσώπους των εργαζομένων και εργοδοτών, με κοινά αποδεκτή μεθοδολογική προσέγγιση, με παράλληλη τριμερή πιστοποίησή τους)
- ουσιαστική αναβάθμιση της ποιότητας των σπουδών, εκσυγχρονισμό των ειδικοτήτων, ανάπτυξη σύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού, επανασχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών βασιζόμενων στα τριμερώς πιστοποιημένα επαγγελματικά περιγράμματα, ουσιαστική παρακολούθηση της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών - εκπαιδευομένων, εφαρμογή εναλλακτικών και σύγχρονων εκπαιδευτικών μεθοδολογιών που θα διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία κλπ., τα οποία μπορούν και πρέπει να επιτευχθούν με τη διασφάλιση της συνεχούς εργατικής συμμετοχής στην αναμόρφωση και βελτίωση της τουριστικής εκπαίδευσης στο σύνολό της
- ανάπτυξη συστημάτων πιστοποίησης προσόντων του εργατικού δυναμικού σε σχετικές ειδικότητες του κλάδου. Τα συστήματα πιστοποίησης των εργαζομένων στον κλάδο οφείλουν να αποτελούν συνέχεια της τουριστικής εκπαίδευσης και των

πιστοποιημένων επαγγελματικών περιγραμμάτων με τη διασφάλιση της συνεχούς εργατικής συμμετοχής στη διαμόρφωση και τη λειτουργία τους

- δημιουργία παρατηρητηρίου των εξελίξεων στον κλάδο, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, με στόχο την αποτύπωση των νέων τάσεων και προοπτικών στην τουριστική “βιομηχανία” και την παρακολούθηση / διάγνωση των νέων εκπαιδευτικών αναγκών στην τουριστική εκπαίδευση.

4. Αποκατάσταση και ενίσχυση των παροχών κοινωνικής ασφάλειας στους εργαζόμενους και τους ανέργους στον τουρισμό και τον επισιτισμό :

- στήριξη των εποχικά ανέργων με την αποκατάσταση του νομοθετικού πλαισίου για την καταβολή επιδότησης ανεργίας (αύξηση των μηνών επιδότησης) με ταυτόχρονη θέσπιση κινήτρων για την αντιμετώπιση της αδήλωτης ή ψευδώς δηλωμένης εργασίας στον κλάδο, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες επιβίωσης των πλέον επισφαλών εργαζόμενων στον Τουρισμό, που είναι οι εποχικά εργαζόμενοι, αλλά και των τοπικών κοινωνιών
- σχεδιασμό ειδικών προγραμμάτων ενταγμένων στις πολιτικές απασχόλησης που αφενός θα υποστηρίζουν τη διαβίωση των εποχικά ανέργων και παράλληλα θα συμβάλουν στην ανάπτυξη των γνώσεων, δεξιοτήτων και προσόντων τους
- διασφάλιση της απρόσκοπτης πρόσβασης των εργαζομένων του κλάδου στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, καθώς και σε δημόσιες υποστηρικτικές δομές για την προστασία των παιδιών, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία

5. Αποκατάσταση και ενίσχυση των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων των εργαζομένων στον τουρισμό και τον επισιτισμό:

- διαρκή επαγρύπνηση των οργανώσεων για τα φαινόμενα εισφοροδιαφυγής και αδήλωτης εργασίας και καταγγελία στους αρμόδιους ελεγκτικούς μηχανισμούς ΙΚΑ – ΣΕΠΕ για τη διενέργεια μεικτών ελέγχων με τη συμμετοχή εκπροσώπων των εργαζομένων κατά τη διάρκειά τους
- κοινωνική ασφάλιση και δικαίωμα συνταξιοδότησης (κύριας και επικουρικής) στη βάση των δεδομένων του εργασιακού βίου των εργαζομένων στον κλάδο, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων είναι εποχικά εργαζόμενοι οι οποίοι δεν μπορούν καλύψουν εκ των πραγμάτων τις ελάχιστα απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης για πλήρη συνταξιοδότηση. Αναγνώριση ως συντάξιμου χρόνου του χρόνου επιδότησης ανεργίας.
- διατήρηση της αυτονομίας του Ταμείου Πρόνοιας Ιδιωτικού Τομέα, έναντι όποιων σχεδίων ενοποίησης των ασφαλιστικών Ταμείων και σεβασμό των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων που δικαιούνται να αναμένουν απονομή Εφάπαξ από τις εισφορές τους. Άμεση απόδοση από το ΙΚΑ των εισφορών προς το ΤΑΠΙΤ. Παράλληλα με την υποχρεωτική κατάθεση της μισθοδοσίας των εργαζομένων στις Τράπεζες, θεσμοθέτηση της απευθείας απόδοσης της εισφοράς προς το ΤΑΠΙΤ.
- άμεση επανένταξη όλων των ειδικοτήτων των Τουριστικών Επαγγελμάτων που εξαιρέθηκαν από τον πίνακα ΒΑΕ και αποκατάσταση της σοβαρής διάκρισης και ανισότητας που υφίστανται οι νέοι ασφαλισμένοι, που απασχολούνται σε βαριές και ανθυγιεινές εργασίες. Το καθεστώς των ΒΑΕ οφείλει να ανταποκρίνεται στις αρχές της προστασίας της Υγείας και Ασφάλειας όλων των εργαζομένων και ιδιαίτερα εκείνων που υφίστανται μεγαλύτερη καταπόνηση της υγείας και κίνδυνο της σωματικής τους ακεραιότητας, με ιδιαίτερη μέριμνα για τους εργαζόμενους που είναι περισσότερο εκτεθειμένοι σε παραβάσεις της εργατικής νομοθεσίας, όπως κατ' εξοχήν είναι οι εργαζόμενοι του τουρισμού και του επισιτισμού.